

2. Гнатенко П. И., Павленко В. Н. *Идентичность: Философский и психологический анализ*. Киев, 1999. 465 с.

3. Giles, H., Reid, S., Harwood, J. *The dynamics of intergroup communication*. New York: Peter Lang, 2010. 456 p.

4. Fitch, K. L., Sanders, R. E. (Eds.) *Handbook of language and social interaction*. New Jersey: Erlbaum, 2005. 389 p.

Тези надіслані 28 лютого 2019 р.

Смолінська Олеся Євгенівна

ПЕДАГОГІЧНА КАР'ЄРА: ІСТОРІЯ УСПІХУ ЧИ ЖЕРТОВНОСТІ

Педагогічна діяльність, як і низка інших соціально важливих видів професійної активності, належить до тих, вибір яких та, відповідно, спосіб здійснення, пов'язують із поняттям покликання. Однак сучасні обставини суспільного життя, ринкова економіка, сама концепція успіху генерують низку суперечностей, які й зумовили кризу основ цієї професії. Зараз ми лише споглядаємо зовнішні ефекти і, часто, засуджуємо ті з них, які оцінюємо негативно.

Навіть дуже поверхневий погляд на цю проблему виявляє низку проблемних ситуацій.

По-перше, педагогічна діяльність є дуже різноманітною не лише у предметному плані, а й щодо іншого суб'єкта. Через це сильно різняться її цілі, отже й принципи, методи, форми тощо. Якщо йдеться про шкільного вчителя, а саме ця педагогічна діяльність суттєво впливає на загальний обрис критеріїв успіху в професії, то сучасна система педагогічної освіти, повільно перебудовуючись, щойно звертається до таких професійних функцій, як фасилітація, атракція та інших. Вони не цілком відповідають традиційному “портрету” вчителя, який повинен стійко витримувати ношу “бути зразком”, відповідати високому соціальному призначенню, реалізувати покликання, яке наближає його загальну роль до месіанства. Завдяки соцмережам активно поширюються історії, що саме й свідчать про компрометацію такої моделі успіху, причому зміст цих історій може бути спрямований як на пошук способів засудження невідповідної поведінки (частіше), так і на позитивне сприйняття фактів самопожертви вчителя. Складно однозначно оцінити успішність і надто відстороненого сприйняття професійних обов'язків (тракується як байдужість та підлягає осуду), і надмірного “занурення” у світ професії (тлумачиться як нездатність до вибудовування простору особистості). Сучасні дослідження із психології обидва

випадки розглядають як симптоми професійного вигорання (Л. М. Карамушка, С. Д. Максименко, В. Є. Орел та ін.).

Якщо ж мова про викладача, то до попередньої проблеми додаються завдання гармонійної самоідентифікації одразу в декількох площинах: викладацькій, виробничій (умовно), науковій. Навіть досить прості дослідження шляхом опитування демонструють певну культурну “розколотість” [2]. Свого часу Й.-Г. Фіхте осмислював проблему діяльності викладача і сформулював тезу про те, що вчений — це “вчитель роду людського” [3, 765], чиїм завданням є пріоритетно, повною мірою “розвинути в собі суспільні таланти, сприйнятливість і здатність передачі” [3, 763] задля того, щоби “стати у всіх проявах культури попереду всіх верств” [3, 766]. Це поєднує культурологічну й освітню функції педагогічної діяльності університетських викладачів, оскільки метою університетського вченого може бути лише наступний етап розвитку культури з метою реалізації свідомого вибору свого суспільного стану, який пояснюється Й.-Г. Фіхте як намір, прагнення, бажання прищепити культуру обраного вільно предмету (дисципліни) обраному вільно суспільству, що, своєю чергою, розвине інші задатки [3, 753].

По-друге, чутливість сучасного світу до формулювань, що, змінюючись, ніби створюють нову реальність, отже й конструюють майбутнє, помітна у назвах. Закон України “Про освіту” встановлює як визначення “викладацька діяльність” (ст. 1, п. 4), так і “педагогічна діяльність” (ст. 1, п. 21), чим, знову ж, відокремлює їх, тоді як “здобувач освіти” залишається цілісним незалежно від виду чи форми здобуття освіти (ст. 1, п. 8) [1].

Висновки. Отже, в умовах трансформації парадигми педагогічної діяльності, змінюються також і критерії успіху, пов’язані як зі змістом виконуваної роботи, зрілістю/незрілістю суспільного запиту, так і з рівнем особистих прагнень педагогів. Відповідно до цього, уявлення про необхідність педагогічної самопожертви задля успіху учнів/студентів, що ґрунтуються на ідеї педагогічної покликаності, отже, певною мірою, обраності, будуть замінюватися більш адекватними щодо сучасних обставин: моделлю професійної педагогічної поведінки, заснованою на етичних кодексах та регульованому характері професійної діяльності.

Література:

1. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Скотна Н. Особа в розколотій цивілізації : освіта, світогляд, дії / Надія Скотна. – Львів : Українські технології, 2005. – 384 с.
3. Фіхте И. Факты сознания. Назначение человека. Наукоучение / Пер. с нем. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. – 784 с.

Тези надіслані 28.02.2019 р.